

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ (școala națională), LITERATURA UNIVERSALĂ

Motto: “Învățarea nu trebuie să ne conducă undeva;
ea trebuie să ne permită să continuăm mai ușor în etapa următoare.”

/J.S. BRUNER/

I. CADRU DE ORGANIZARE

Implementarea Curriculumului Național (varianta 2010) și centrarea demersului educațional pe formarea / dezvoltarea competențelor sînt, în continuare, reperele-cheie de care se va ghida cadrul didactic în proiectarea/realizarea parcursului didactic la disciplinele Limba și literatura română/Literatura universală. Viziunea abordată va urmări atingerea **standardelor de competență la disciplină**, ele reprezentînd un set de afirmații care reflectă așteptările privind ceea ce ar trebui să știe și să poată face elevul în fiecare domeniu de învățare, la o anumită treaptă școlară. Ele au statut de etalon pentru evaluarea competențelor elevilor și se axează pe trei domenii definitorii: *Textul literar și nonliterar; Practica rațională și funcțională a limbii; Cultura comunicării*. În corelație cu competența specifică, sunt formulați **indicatorii de performanță** pentru fiecare dintre cele trei trepte ale învățămîntului preuniversitar, relevînd continuitatea *școala primară – gimnaziul – liceul*. Indicatorul de performanță este un instrument de măsurare a gradului de realizare a unei activități prin raportare la standardele de competență la limba și literatura română.

Profesorul de limba și literatura română trebuie să fie conștient de complexitatea și relațiile intrinseci dintre toate elementele care contribuie la realizarea învățămîntului de calitate. În acest sens, el se documentează, cercetează, are o viziune clară și corect orientată în organizarea demersului didactic și investește în propria formare, conștient fiind de rolul pe care-l ocupă în procesul de edificare a personalității elevilor săi. Conform Planului-cadru de învățămînt pentru anul de studii 2015-2016, numărul de ore distribuit la disciplinele Limba și literatura română/Literatura universală este următorul:

NUMĂRUL DE ORE PER CLASA/PROFIL											
<i>Limba și literatura română</i>	V	VI	VII	VIII	IX	X (r)*	XI (r)	XII (r)	X (u)*	XI (u)	XII(u)
	6	6	5	5	5	4	4	4	5	5	5
<i>Literatura universală</i>									1	2	2

NUMĂRUL ANUAL DE ORE PER CLASA/PROFIL											
<i>Limba și literatura română</i>	V	VI	VII	VIII	IX	X (r)*	XI (r)	XII (r)	X (u)*	XI (u)	XII (u)
	204	204	170	170	170	136	136	136	136	170	170
<i>Literatura universală</i>						-	-	-	34	68	68

- (r) – profil real;
- (u) - profil umanistic.

II. STRATEGIA DE PROIECTARE

⌚ Tema de cercetare și aplicare propusă pentru anul școlar 2015-2016 este:

Evaluarea competenței de argumentare în discursul scris și oral:

critérii, grile, descriptori

Realizarea Proiectării va urmări următoarele principii directorii:

✚ Principiul 1. - **Implicarea elevilor în luarea deciziilor**

Elaborarea **proiectării didactice de lungă durată** va fi personalizată și va reflecta viziunea proprie a cadrului didactic, centrându-se pe specificul efectivului de elevi cu care lucrează. Profesorul trebuie să-și pună întrebarea în ce mod cele planificate vor corespunde așteptărilor elevilor, ce particularități individuale și la nivel de clasă va pune în valoare prin demersul său (O. Dandara, V. Chicu, *Psihopedagogia centrată pe elev*).

Recomandăm ca, în prima săptămîna de studiu, în cadrul orelor de familiarizare a elevilor cu manualul, cu specificul studiului la Limba și literatura română/Literatura universală la clasă, profesorul să inițieze discuții despre așteptările elevilor în noul an, despre tehnicile/formele de activitate preferate, despre practicile de succes ale anului precedent, pe care elevul ar dori să le retrăiască în noua experiență de studiu. Profesorul poate propune elevilor o listă orientativă a textelor literar proiectate spre studiu (conform Curriculumului la Limba și literatura română, 2010), să sublinieze anumite texte de bază, pe care le consideră obligatorii, dar și să le ofere elevilor oportunitatea de a alege, din lista propusă, câteva titluri împreună. Mai mult chiar, elevii pot propune noi titluri de referință din literatura română, care corespund criteriilor de selecție. În dependență de autorii propuși, de recomandările făcute de către profesor și/sau elevii care au citit textul, elevii pot vota anumite titluri de carte care, ulterior, se vor regăsi în proiectarea de lungă durată sau vor fi selectate pentru realizare *în cadrul orei de lectură*.

Acest exercițiu de implicare a elevului în luarea deciziilor, în configurarea profilului didactic al orelor de Limba și literatura română/Literatura universală poate fi repetat, la necesitate, la începutul semestrului II. Este important ca profesorul să respecte, ulterior, angajamentele și deciziile luate împreună. De asemenea, împreună pot fi stabilite regulile pentru diferite activități, jocuri didactice care ar putea fi numite generic, tot la decizia elevilor, uneori prin acronime sau combinații haioase de cuvinte (de exemplu, regulile necesare a fi respectate în timpul recitărilor de text ar putea fi intitulate prin acronimul LAR=liniște, atenție, respect). În acest mod, elevul va deprinde lecția respectului de sine și de ceilalți și va înțelege că este *co-autorul propriului act de învățare*.

La elaborarea Proiectării de lungă durată profesorul:

- ✓ se va conduce de documentele oficiale (Planul-cadru pentru învățământul primar, gimnazial și liceal pentru anul de studii 2015-2016, Curriculumul la limba și literatura română pentru ciclul gimnazial/liceal, 2010) și concepția educațională a disciplinei;

- ✓ va discrimina elementele obligatorii de cele opționale: conținuturile curriculare sînt obligatorii pentru studiu, iar alegerea motivată a textului și distribuirea judicioasă a timpului este la discreția profesorului;
- ✓ va urma/valorifica modelul unic de proiectare, realizat la nivel municipal/raional;
- ✓ va include date calendaristice exacte pentru fiecare lecție;
- ✓ își va edifica proiectarea pornind de la competențele specifice și subcompetențele derivate pentru fiecare clasă, unitățile de conținut și resursele de timp recomandate;
- ✓ va include, în cadrul unităților didactice, lecții de tip atelier (alocîndu-le 1-2 ore, după caz);
- ✓ va elabora proiecte didactice distincte pentru profilul real și umanistic;
- ✓ va respecta alternarea formelor de evaluare, în dependență de competența specifică a unității de învățare, și va indica, clar, instrumentele de evaluare;
- ✓ va asigura caracterul formativ al învățării prin varierea strategiilor și a metodelor de lucru.

Structura orientativă a Proiectării de lungă durată:

<i>Data</i>	<i>Unitatea de învățare</i>	<i>Competența specifică</i>	<i>Tema lecției</i>	<i>Nr. de ore</i>	<i>Activități de învățare/evaluare (orientativ)</i>

Este posibil ca, la indicarea activităților de învățare/evaluare, profesorul să specifice anumite tipuri de activități, dar la realizarea nemijlocită a UD (unitate de învățare) să opteze pentru alte forme/strategii didactice. Acest lucru este firesc, dacă ținem cont de specificul situațional al învățării. Totuși, este salutar ca profesorul care are experiență să poată anticipa dimensiunea dată, să diversifice aceste activități și să se asigure că opțiunea făcută valorifică caracterul interactiv și autentic al actului de învățare. Structura *Proiectării* poate include și o rubrică de „Mențiuni”, unde profesorul specifică anumite idei, sugestii relevante. De asemenea, se recomandă alocarea de timp pentru recapitulări, organizarea lecturii și păstrarea a cel puțin 3-4 ore la discreția profesorului, pentru ca acesta să poată interveni în situațiile-problemă, consolidînd anumite segmente de învățare.

La realizarea Proiectării de lungă durată, profesorul va avea grijă să alterneze formele **lecțiilor de tip atelier** pentru fiecare unitate de învățare. Lecția-atelier valorifică competențele/subcompetențele propuse la unitate și, de asemenea, respectă cadrul ERRE

de organizare. În dependență de obiectivele propuse, pentru realizarea calitativă a lecției-atelier (de scriere, de lectură, de discuție) profesorul poate alocă 2 lecții consecutiv la nivel de unitate didactică.

Proiectarea pe unități didactice/unități de învățare (UD)

Cerințe la elaborarea UD:

- ✓ reflectă, cu fidelitate, conținuturile curriculare;
- ✓ se construiește în corelație de proiectarea de lungă durată elaborată de profesor;
- ✓ are o structură tabelară laconică, coerentă și nu cuprinde descrieri narative ale scenariului lecției;
- ✓ valorifică competențele specifice disciplinei în varianta de subcompetențe, care sîntcorespondente, în mod obligatoriu, conținuturilor studiate pentru clasa respectivă;
- ✓ indică titlurile textelor literare/nonliterare studiate (fiecare unitate include, cel puțin, 1 text literar și/sau nonliterar);
- ✓ precizează corect și distinct tema pentru fiecare lecție, sarcinile de lucru, modul de evaluare a realizării acestei sarcini de lucru, temele pentru acasă;
- ✓ respectă un cadru de învățare (recomandăm cadrul ERRE);
- ✓ numărul de ore rezervat respectă intervalul 12-15 ore/ 3 săptămîni (în liceu) și 10-12 ore/2 săptămîni (în gimnaziu);*
- ✓ se încheie cu ***lecția de evaluare și lecția de analiză*** a evaluării (scrise/orale);
- ✓ presupune, ca finalitate, realizarea unui ***produs concret***.

Structura orientativă a UD:

Competențe: 1. _____ 2. _____

<i>Etapale lecției</i>	<i>Conținuturile (subiectul orei)</i>	<i>Tehnologia didactică</i>	<i>Managementul timpului</i>	<i>Evaluarea</i>
1.Evocare Realizare a sensului Reflecție Extindere				
2.				

**Cu titlu de excepție, profesorul poate mări/micșora numărul de ore alocat per unitate cu 1-2 ore, dacă această decizie este argumentată de factori concreți, ce vizează strategia didactică a profesorului.*

✚ Principiul 2. - *Continuitate și abordare holistică în procesul proiectării*

Profesorul identifică resursele didactice oportune și conștientizează momentele-cheie, la nivelul fiecărei unități didactice. Acesta va asigura realizarea integrală a UD, pînă la începutul primei lecții. Demersul didactic va configura caracterul situațional al învățării, angajînd, după caz, și contexte din experiența de viață a elevului. Cadrul didactic va crea premise pentru o experiență de învățare reciprocă, asumîndu-și, alternativ, rolul de mentor-facilitator-ghid-prieten. Conștient de rolul constructiv al învățării reciproce, el va manifesta deschidere și receptivitate, va ține cont de ritmul de învățare al fiecărui elev, nu va taxa ideile lansate de aceștia, dar va avea grijă să dirijeze pe făgașul necesar experiența învățării.

✚ Principiul 3. - *Centrarea pe formarea de competențe*

Triada predare-învățare-evaluare este orientată spre formare de competențe - rezultat al învățării, ce condensează achizițiile comportamentale ale elevilor la nivelul cunoștințelor, capacităților, deprinderilor și atitudinilor. În viziune holistică, toate competențele specifice contribuie la realizarea profilului intelectual-moral al unui vorbitor cult de limbă română. Fiecare competență specifică se va regăsi, în egală măsură valorificată, în Proiectarea de lungă durată. Totuși, în contextul temei de cercetare și aplicare pentru anul școlar 2015-2016, dar, mai cu seamă, în perspectiva pregătirii elevului pentru situații reale de viață, în care acesta este solicitat să-și expună/argumenteze fluent și corect punctul de vedere, ideile, viziunile, considerăm că o deosebită pondere urmează să o aibă următoarele competențe specifice:

- ✓ Gimnaziu: CS 5. Elaborarea și realizarea spontană, fluentă, exactă a diverselor acte de comunicare orală și scrisă. CS 13. Producerea textelor care reflectă propriile experiențe senzoriale, idei, judecăți, opinii, argumente. CS 14. Identificarea propriilor atitudini, nevoi și puncte vulnerabile în diferite situații de comunicare orală și scrisă.
- ✓ Liceu: CS 10. Susținerea unui discurs în fața auditoriului, în parametrii dați;
CS 9. Producerea personalizată a actelor de vorbire, a textelor argumentative, reflexive și metaliterare.

În scopul eficientizării demersului didactic la Limba și literatura română, al asigurării coerenței proiectării, al respectării principiului continuității în formarea competențelor elevului, profesorii vor consulta ghidurile de implementare a curriculumului

modernizat pentru gimnaziu și liceu la Limba și literatura română (http://www.columna.org.md/img/programe/ghid_rom_1.pdf) și Literatura universală (http://columna.org.md/img/programe/ghid_lit_un.pdf). Pentru profesorii debutanți, recomandăm, la nivel de Comisii metodice, să fie delegat **profesorul-mentor** care va ghida adaptarea profesională a colegului său și îl va familiariza cu cerințele de elaborare a *Proiectării* și UD. Precizăm că formularea obiectivelor operaționale, la realizarea UD, pentru fiecare oră în parte, este facultativă, dar poate fi respectată, mai ales, de către tinerii specialiști. Una din direcțiile prioritare ale demersului educațional la Limba română este realizarea **activităților de mentorat**. În cadrul seminarelor republicane vor fi diseminate practici de succes ale activităților de parteneriat profesor-profesor (mentor-debutant).

Principiul 4. - **Asigurarea conexiunii inter/intra/trans-disciplinare**

Conexiunea inter-intra-trans-disciplinară oferă oportunități în realizarea unui proces educațional interactiv, original și motivant pentru elev, contribuind la formarea competențelor transversale și asigurând respectarea specificului inteligențelor multiple ale elevilor. Implementarea acestui principiu se va realiza, la nivel național, prin strategii didactice concrete, propuse în cadrul Seminarelor metodice republicane. Disciplina Limba și literatura română/Literatura universală deschide multiple perspective de receptare prin corelarea cu artele frumoase: pictura (elaborarea rezumatului în pictograme, desen în baza textului, scheme generice), sculptură (corelarea unor sculpturi celebre și a mesajului operelor literare), coregrafie (comentarea motivului dansului/jocului), muzică (abordarea poeziei simboliste, identificarea unei coloane sonore a textului, comentarea simbolurilor din câmpul lexical „instrumente muzicale”), geografie (elaborarea hărții textului etc.), psihologia (elaborarea profilului psiho-afectiv al personajului literar, argumentarea cu exemple textuale a temperamentului personajului, distingerea personaj introvert/extrovert etc.), teatru/cinematografie (dramatizări, crearea scenariilor de film în baza textelor citite) dar și matematică (creare de poezii respectînd șirul Fibonacci) etc.).

Recomandăm inițierea unor **proiecte de grup** cu valorificarea artei fotografice, luîndu-se ca reper un element tematic comun. De exemplu, pentru formarea CS 5. Aplicarea normei ortografice, ortoepice, semantice, gramaticale, punctuaționale, stilistice a limbii române în diverse situații de comunicare orală și scrisă, pe durata unei luni, elevii vor elabora un filmuleț PPT, Prezi, Photo Peach etc., cu fotografiile realizate de sine stătător, în spațiul public, în care se atestă greșeli ortografice, punctuaționale, stilistice etc. Vom ține cont că elaborarea unui proiect de grup calitativ **necesită timp** pentru concretizarea strategiei de lucru, delegarea rolurilor, realizarea produsului, dar și solidarizarea echipei. Acest proces va fi coordonat de profesor în cadrul unei *Agende a proiectului de grup*.

✚ 5.Principiul succesului și autenticității la realizarea evaluării în bază de competențe

Evaluarea școlară este unul dintre factorii de bază ce susțin și asigură calitatea învățării. Din acest motiv, cadrele didactice trebuie să acorde o atenție sporită metodologiei de organizare/realizare a acesteia. În construirea demersului educațional, cadrele didactice vor elabora propriile modele de evaluare, respectând prevederile, sugestiile, modelele din *Referențialul de evaluare a competențelor specifice formate elevilor (2014)*. Evaluarea are scopul de a-l motiva pe elev spre succes, spre autodepășire, ajutându-l să-și aprecieze propriul nivel de evoluție, să identifice și să fie conștient de punctele sale slabe, a-l ajuta să se integreze sociolingvistic în comunitate. Evaluarea se va axa pe sarcini **autentice**, care valorifică probleme reale, situații cu impact semnificativ pentru elev.

Un model aplicativ, la studierea *Instrucțiunii* în clasa a VI-a, o temă, la prima vedere, plictisitoare pentru elevi, profesorul poate extinde experiența învățării **din spațiul clasei în spațiul vieții**, propunându-le elevilor să elaboreze un *Ghid al cumpărătorului isteț*, în care elevul urmează să analizeze 3 produse și, respectiv, 3 instrucțiuni (conform unui algoritm) la o eventuală vizită la magazin cu familia. În acest fel, experiența de viață se suprapune experienței învățării, în plus, la sfârșit, elevul va avea și un produs pe care-l va plasa în portofoliu. Provocarea pentru profesor este să poată genera sarcini de învățare/contexte interesante, motivante și corelate competențelor pe care vrea să le formeze.

E bine știut faptul că, în perspectiva unui proces educațional centrat pe competențe, evaluarea este **inițială, formativă, sumativă**. *Evaluarea inițială* este obligatorie și se realizează la nivelul fiecărei clase, urmărind stabilirea nivelului de competență al elevilor. Ea este obligatorie, în special, în clasele a V-a, a IX-a, a X-a și a XII-a, realizându-se, de regulă, la începutul anului școlar, începând cu săptămâna a doua de studiu. Rezultatele obținute la evaluarea inițială vor fi utilizate ca reper pentru măsurarea progresului școlar și vor fi consemnate în catalog doar **cu acordul** elevului.

Evaluarea formativă se efectuează zilnic, ajutându-l pe elev și pe profesor să se concentreze asupra efortului de învățare. Ea are rolul coresponsabilizării celui care învață, determinându-l spre autorefecție. Ea este un element foarte important în procesul învățării și necesită probarea **culturii evaluării** din partea profesorului. Obiectivitatea, imparțialitatea și criteriile unice sînt factori indispensabili. Aprecierile verbale argumentate sînt, de asemenea, o formă de evaluare așteptate de elevi. La gimnaziu, caietele de teme nr. 1 și 2 vor fi luate pentru evaluare, alternativ, cel puțin, o dată, în cadrul unei unități didactice. Notele vor fi transferate în registru, cu specificarea „Evaluarea caietelor”. La liceu evaluarea curentă a caietelor poate fi făcută selectiv și aleatoriu, zilnic, în număr de 4-5 caiete, formîndu-le, astfel, elevilor deprinderea de a lucra sistematic.

Evaluarea sumativă este efectuată la sfârșitul fiecărei UD și la încheierea semestrului. Scopul evaluării sumative este de a certifica competențele elevului. Evaluarea sumativă se va indica în proiectare și în catalog prin specificarea concretă a tipului și a

forme de evaluare (de ex. *Evaluare sumativă scrisă. Dictare/Text argumentativ. Evaluare sumativă orală. Proiect de grup/Dezbatere literară.*) La proiectarea acestei lecții, profesorul va indica, cu precizie, obiectivele de evaluare, va urmări evaluarea competențelor indicate în Proiectare. Pentru treapta de liceu, tezele semestriale se încadrează, de asemenea, în numărul de evaluări sumative.

Evaluarea finală se realizează la sfârșitul treptei de școlaritate.

Menționăm că, în sistemul de evaluare, formele/metodele tradiționale de organizare a evaluării își păstrează gradul de actualitate. Astfel, în scopul formării unui vorbitor cult, capabil să respecte normele ortografice, punctuaționale, stilistice ale limbii române, în gimnaziu, în special, recomandăm, cel puțin, o dată săptămînal, realizarea **dictărilor de cuvinte** și a **dictărilor de sintagme** cu valorificarea unor ortograme mai buclucașe, mai dificile pentru unii elevi. Selecția cuvintelor poate fi realizată și în baza unui criteriu: gramatical (de ex., clasa adverbului, a numeralului), comunitatea semantică (vezi:Tatiana Cartaleanu, *Dictarea în școală*). Experiența examenelor de bacalaureat demonstrează că anumite ortograme, punctograme sînt ignorate, la scară largă, de către elevii absolvenți, cei care presupunem că trebuie să aibă formată competența de comunicare orală și scrisă. În acest context, profesorul poate „îndrăzni” și la clasele de liceu să stabilească o cutumă didactică de realizare, săptămînal, a unui „*Moment ortografic*”. Totodată, indiferent de forma de elaborare a produsului în cadrul evaluării scrise sau orale, 20% din punctajul maxim acordat va fi rezervat pentru corectitudinea textului scris și cultura comunicării. La realizarea dictărilor, se va respecta metodologia unică de organizare a acestui tip de evaluare. Este salutară și proba de evaluare care include dictare cu itemi. În acest caz, profesorul ține cont de volumul textului propus și se asigură că elevii au suficient timp pentru realizarea sarcinilor. Tipul de greșeli se indică prin semnele convenționale pe cîmp. Ulterior, profesorul le calculează (greșelile care se repetă se iau în calcul o singură dată) și stabilește nota conform specificărilor din curriculum (vezi Limba și literatura română, curriculum pentru clasele V-IV, 2006 sau Tatiana Cartaleanu, *Dictarea în școală*, pag.13).

Lecția de analiză a evaluării poate fi realizată în termen de 5 lecții după data evaluării propriu-zise, dar poate fi desfășurată și la lecția următoare. Lecția de analiză a evaluării trebuie să se regăsească în caietul de studiu al elevului sau, nemijlocit, în caietul de evaluare al elevului, cu indicarea concretă a datei și a temei. În dependență de specificul evaluării (dictare, test cu itemi, eseu), se vor structura exercițiile de lucru asupra greșelilor. Un interes sporit se va acorda lucrului de explicare a ortogramelor, a punctogramelor. La necesitate, se vor reactualiza nucleeele tematice studiate (morfologie, sintaxă), insistîndu-se asupra aspectelor-problemă. Se recomandă aplicarea unor tehnici de lucru în perechi sau în grupuri mici, încurajînd elevii să se autoevalueze și să se evalueze reciproc. Vom proiecta această lecție și din perspectiva dimensiunii afectiv-atitudinale, încercînd să înțelegem dificultățile de învățare individuale ale elevului. Totodată, profesorul va aloca timp/ore pentru evaluarea semestrială a **Portofoliului elevului**, reactualizînd,

din timp, algoritmul cu toate elementele obligatorii, realizate pe parcurs. Nota pentru Portofoliu poate fi stabilită ca sumă aritmetică dintre prezentarea produsului și calitatea materialelor incluse sau poate fi apreciată prin două note distincte, la decizia profesorului.

Dacă profesorul își propune să realizeze o evaluare orală individuală a elevilor, prin discursuri sau interviuri, ar putea extinde evaluarea la 2 ore consecutive, dacă numărul elevilor, înmulțit la timpul acordat fiecăruia, depășește limitele orei academice. Precizăm că evaluarea orală individuală a elevilor necesită o abordare complexă și se va face prin aplicarea unei grile complexe, în care se va aplica un criteriu eliminator. Inițial, profesorul trebuie să elaboreze:

- Obiectivele de evaluare;
- Sarcina (în formulă algoritmizată);
- Grila de evaluare (cu detalierea indicatorilor de performanță).

Ulterior, elevii vor fi familiarizați cu structura grilei de evaluare (vezi anexa 1, Modelul grilei de evaluare, autor: Cartaleanu Tatiana) cu specificarea *descriptori de nivel/de performanță* (cerințe formulate astfel ca să ajute la aprecierea / emiterea unei judecăți de valoare asupra activităților desfășurate (produselor) raportate la o scară de valori (notele de la 10 la 4)). Respectarea timpului de prezentare este un parametru foarte important în realizarea cu succes a acestui tip de evaluare.

Profesorul are libertatea de a alterna probele de evaluare scrise și orale cu **probele practice** (hărți, scheme, colaje, postere, afișe, prezentări PPT, susținere de proiecte), care, preferabil, vor fi realizate în echipă și vor valorifica creativ conținuturile și subcompetențele disciplinei. **Produsul** evaluabil de la încheierea unității trebuie să demonstreze prezența competenței / competențelor vizate. **Produsul** constituie rezultatul unei activități realizate oral sau scris. Precizăm că o discuție în plen cu clasa (activitate frontală) nu poate constitui un produs evaluabil. Forme de produs recomandabile pentru a fi exersate la clasă în contextul valorificării competenței de argumentare a textului scris și în discursul oral ar putea fi:

✓ Textul argumentativ în baza unui citat, aforism, proverb propus sau a unei unități ideatice a textului: temă, idee, motiv literar, simbol etc.; ✓ Textul argumentativ cu elemente de încadrare a personajului/textului în formula estetică a curentului	literar, a încadrării în specia literară și a genului literar corespunzător; ✓ Eseul argumentativ; ✓ Povestirea (relatarea unor evenimente); ✓ Prezentarea orală cu suport vizual (colaj, poster, PPT, Prezi, Pechakucha ș.a.);

- ✓ Interviu;
- ✓ Dialogul;
- ✓ Discursul de felicitare;
- ✓ Reportajul;
- ✓ Alocuțiunea;
- ✓ Portofoliul elevului;
- ✓ Proiectul de grup/Proiectul individual etc.
- ✓ Dezbateră literară etc.

Este salutar ca produsele elevilor să fie păstrate o perioadă, în colțisorul de expoziții al clasei, să fie plasate pe **poșta clasei** sau să fie publicate în **revista clasei** (format hârtie sau electronică). În acest mod, munca elevului va fi apreciată, va putea fi luată drept etalon și va permite monitorizarea/implicarea părinților în viața școlii. Utilizarea TIC în procesul educațional la Limba română este una din prioritățile strategiei didactice, care urmează a fi cercetată și valorificată prin modele aplicative în comunitate (vezi Anexa 1).

În corelație cu tema de cercetare propusă, considerăm competența de formulare a discursului argumentativ scris și oral un liant constructiv al manualelor școlare, care trebuie să se regăsească în toate activitățile de învățare, în special, la interpretarea textelor literare/nonliterare/metaliterare. Având, prin definiție, un scop persuasiv, textul argumentativ își validează actualitatea în situații și contexte de viață, motiv pentru care profesorul va adopta o strategie didactică eficientă și constructivă.

Trebuie să precizăm faptul că, în dependență de nivelul sarcinii în baza căreia elevul elaborează textul argumentativ, se conturează structura textului în sine. Printre cele mai uzuale forme de realizare a acestuia în cadrul orelor sînt: decodificarea titlului operei literare, comentarea unităților ideatice ale textului literar: temă, idee, motiv literar, simbol etc., precum și a unui proverb, maxime, aserțiuni critice, aforism etc. Cel mai înalt grad de dificultate îl presupune **dezbateră și eseul cu caracter argumentativ** sau **eseul demonstrativ**. Eseul demonstrativ este un item de tip semiobiectiv, care valorifică structura și tehnicile argumentative și care se regăsește în formula actuală a subiectului II, profil umanistic. Acest tip de eseu necesită o bună cunoaștere a problematicii propuse, utilizarea corectă a limbii române și, desigur, personalizarea demonstrației. Redactarea unui eseu argumentativ pe o problematică din domeniul literaturii române implică un nivel înalt al tuturor competențelor specifice EL/ELA. O asemenea sarcină poate fi propusă spre realizare pe parcursul **unei săptămîni**, dată fiind complexitatea acesteia. La clasele de liceu, profesorul va recomanda elevilor o listă orientativă de lucrări prin care să-și formeze competența de argumentare a textului scris/oral:

- oratorie politică (M. Kogălniceanu, T. Maiorescu, N. Iorga, G. Călinescu etc.);
- esești și polemiști interbelici (M. Eliade, Em. Cioran, E. Ionesco etc.);
- esești contemporani (A. Pleșu, G. Liiceanu, A. Cornea, Al. Paleologu, H. R. Patapievici) etc.

✚ Principiul formării de valori prin valori

Comunicarea în limba română este o competență-cheie ce contribuie esențial la edificarea personalității elevului, la creșterea unui cetățean responsabil. În realizarea demersului didactic, profesorul va urmări angajarea dimensiunii axiologic-valorice prin conținuturile studiate, orientate spre:

- ✓ înțelegerea ideii de identitate națională/identitate culturală, de apartenență la neam;
- ✓ asumarea conștientă a valorilor naționale și a tezaurului cultural al țării;
- ✓ conștientizarea ideii de demnitate umană;
- ✓ deschiderea spre dialogul intercultural.
- ✓ formarea respectului față de sine și ceilalți;

La nivelul fiecărei unități didactice, al fiecărei lecții vor fi prezente elemente ce motivează/implică latura atitudinală a elevului. O sugestie utilă este de a obișnui elevul cu munca intelectuală prin completarea unei *agende de lectură*, în care vom specifica o rubrică destinată impresiilor de lectură, sau a unui *jurnal personal*.

OPZIONALELE

Disciplinele opționale oferă elevilor oportunitatea de a alege propriul sistem de atitudini și valori. Disciplinele opționale reprezintă componenta flexibilă a Planului-cadru de învățământ, menită să contribuie în mod prioritar la dezvoltarea unor competențe transversale. Planul-cadru de învățământ pentru anul de studii 2015-2016, aprobat prin Ordinul nr. 321 din 11 mai 2015, oferă fiecărui elev posibilitatea de a alege disciplina opțională dorită. Fiecare elev, cu excepția elevilor din clasele/instituțiile cu profil și cele bilingve, studiază, **în mod obligatoriu**, cel puțin o disciplină opțională. Odată exprimată opțiunea pentru o anumită disciplină, frecventarea ei și realizarea prevederilor curriculare devin obligatorii.

La disciplinele opționale, în ciclul gimnazial și liceal, **evaluarea** se realizează ca și la disciplinele obligatorii. Instituția de învățământ va include, în catalogul clasei ori în catalogul destinat pentru înregistrarea disciplinelor opționale și în dosarul personal al elevului, disciplina opțională și notele obținute. La înregistrarea disciplinelor opționale în catalog, se va respecta *Instrucțiunea privind completarea catalogului școlar*, aprobată prin Ordinul nr. 260 din 28 aprilie 2015. În cazul transferului elevului în altă instituție de învățământ, se va elibera un certificat în care se vor indica disciplinele opționale studiate, numărul de ore și rezultatele academice ale elevului la respectivele discipline.

Pe site-ul Ministerului Educației (*Acte normative*) și pe site-ul Centrului Educațional Pro Didactica <http://www.prodidactica.md> (a se accesa caseta *Biblioteca Pro Didactica on-line*) poate fi vizualizat și preluat Curriculumul pentru disciplina opțională din aria curriculară Limbă și comunicare: „*Citind, învăț să fiu*”, ciclul gimnazial și liceal (autori: Cartaleanu Tatiana, Cosovan Olga). Acest Curriculum este aprobat de Ministerul Educației (ordinul 561 din 12 iunie 2015) și are ca suport ghidul „*Citind, învăț să fiu*” (autori: V. Dumitrașcu, E. Cartaleanu, T. Cartaleanu, V. Bolocan, T. Zaicovschi).

Utilizarea manualelor și a auxiliarelor didactice

Profesorilor le revine rolul de a alege resurse didactice suplimentare (caiete de lucru, teste, cărți de lectură, softuri educaționale etc.). Întrucât profesorul dispune de o gamă variată de resurse, recomandăm utilizarea manualelor, caietelor de lucru, a auxiliarelor didactice și a ghidurilor etc., care sînt aprobate și au parafa Ministerului Educației. Totodată, recomandăm utilizarea surselor digitale, a site-urilor didactice pentru accesarea cărora există opțiunea *open source*. La decizia lor, profesorii pot opta și pentru alte surse și auxiliare didactice, care vor contribui eficient la creșterea calității predării, totuși, acestea nu trebuie să suprasolicite activitatea elevului, ci, dimpotrivă, să aducă mai multă interactivitate, motivație pentru învățare. Extinderea conținuturilor, prin utilizarea unor surse cu grad ridicat de dificultate, este recomandabilă în pregătirea elevilor cu performanțe.

Manuale, ghiduri și alte surse	Anul ediției
Limba și literatura română. Ghid de implementare a curriculumului modernizat pentru treapta gimnazială. Chișinău.	2011
Limba și literatura română, Cl. a V-a, curs integrat, A. Crișan et al., Chișinău, ed. Știința.	2010
Limba română, ghidul profesorului, A. Crișan et al., Chișinău, ed. Știința.	2010
Lecturi literare, antologie pentru clasele V-VI, selecție M. Ciobanu et al., Chișinău, ed. Știința.	2001
Limba și literatura română, cl. a VI-a, L. Onofrei, D. Onofrei, A. Grama-Tomiță, L. Stati. Chișinău, ed. Cartier.	2011
Limba și literatura română, ghid pentru profesori, Chișinău, ed. Cartier.	2011
Limba și literatura română, T. Cartaleanu, M. Ciobanu, O. Cosovan, manual, cl. a VII-a, Chișinău, ed. Știința.	2012
Limba și literatura română, T. Cartaleanu, M. Ciobanu, O. Cosovan, cl. a VII-a, Ghidul profesorului, Chișinău, ed. Știința.	2007
Limba și literatura română (cl. a VIII-a). T. Cartaleanu, M. Ciobanu, O. Cosovan, Chișinău, ed. Știința.	2013
Limba și literatura română (cl. a IX-a). T. Cartaleanu, M. Ciobanu, O. Cosovan. Chișinău: Știința.	2010

Teste pentru clasa a IX-a. Limba și literatura română, Lyceum.	2004
Limba și literatura română. Caietul elevului (cl. a IX-a). – Chișinău: Prut Internațional.	2003
Cartaleanu T., Cosovan O. Limba și literatura română. Teste. Ciclul gimnazial, clasele 5-9. Ed. Știința.	2001
Cristei T., Cartaleanu T., Cosovan O., Ghicov A., <i>Limba și literatura română</i> . Manual pentru cl. a X-a. (Ed. A 2-a rev.) Chișinău: Cartdidact.	2012
Cristei T., Cartaleanu T., Cosovan O., Ghicov A., <i>Limba și literatura română</i> . Manual pentru cl. a XI-a. Chișinău: Cartdidact.	2009
Cristei T., Cartaleanu T., Cosovan O., Ghicov A., <i>Limba și literatura română</i> . Manual pentru cl. a XII-a. Chișinău: Cartdidact.	2015
Pilchin I., Pilchin M., Grîu-Roșior N., <i>Literatura universală</i> . Manual pentru clasa a XI-a. Chișinău: Cartdidact.	2013
Pilchin I., Pilchin M., Grîu-Roșior N., <i>Literatura universală</i> . Manual pentru clasa a XII-a. Chișinău: Prut Internațional.	2012

Webografie:

- <http://www.prodidactica.md>
- didactic.ro
- <http://invat.antem.org/>
- <http://www.elearning.ro/proiecte>
- <http://www.pruteanu.ro/>
- <http://www.etwinning.net/ro/pub/index.htm>
- http://www.columna.org.md/img/programe/ghid_rom_l.pdf
- http://columna.org.md/img/programe/ghid_lit_un.pdf

Setul obligatoriu al elevului la disciplină: 1. Caiet de studiu; 2. Caiet de teme nr.1 și nr.2; 3. Caiet pentru probe de evaluare; Portofoliul elevului. La decizia clasei și a profesorului, printre instrumentele de lucru la disciplină, recomandăm să se regăsească și *Agenda de lectură*. Totodată, în secțiunile Portofoliului elevului, pot fi încadrate compartimente care să le substituie. Portofoliul elevului va fi structurat pe rubrici (genericul rubricilor poate fi formulat împreună cu elevii) și va reflecta, în plan diacronic, experiența de învățare a elevului prin produse realizate pe parcurs. Respectarea principiului valoric și aspectul estetic sînt criterii importante în aprecierea Portofoliului elevului.

Orientativ, **structura Portofoliului elevului** include următoarele compartimente:

- ✓ materiale auxiliare (cu specificările: fișe de lucru, fișe de lectură, fișe cu reperi de teorie lingvistică și literară);
- ✓ fișe biobibliografice (elaborate după structura-tip a biobibliografiei pentru clasele V-VIII sau a *CV-ului creatorului* pentru clasele IX-XII);

- ✓ texte inedite (eseistică, articole de ziar, texte metaliterare, parabole, aforisme, maxime etc.);
- ✓ probe de evaluare (teste cu itemi, teste-fulger, dictări, bareme de corectare etc.);
- ✓ creații proprii/„Laborator interdisciplinar” (sceme, hărți conceptuale, tabele, poezii, eseuri, texte narative, compoziții școlare etc.);
- ✓ „Pagina secretă” (materiale la discreția elevului) etc.

Natalia Grîu, consultant superior Ministerul Educației

Anexa 1.Descriptori de performanță.

PREZENTAREA TEXTULUI ORAL.(INTERVENȚIA ORALĂ / ALOCUȚIUNEA)

Indicatori	Nota 4	Nota 5	Nota 6	Nota 7	Nota 8	Nota 9	Nota 10	Comentarii
<p>Contactul / relația cu auditoriul. Feed-backul.</p>	<p>Este sporadic și incert.</p>	<p>Privește într-un punct.</p>	<p>Privește la o persoană / grup de persoane , fără a o / le vedea.</p>	<p>Periodic, are contact cu auditoriul și primește feedback.</p>	<p>Are contact vizual constant cu o persoană sau un grup de persoane, într-un singur punct. Primește feed-back doar de la ei.</p>	<p>Are contact vizual cu mai multe persoane, în diferite puncte ale clasei. Primește feed-back de la cei cu care menține contactul.</p>	<p>Urmărește reacția auditoriului. Se păstrează contactul vizual cu toată clasa. Se reacționează adecvat la feed-backul primit.</p>	<p>Se poate evalua doar în următoarele condiții: a) elevul se află în fața clasei sau toți sînt așezați pe cerc ori pe perimetrul; b) elevul vorbește liber, nu citește textul elaborat.</p>
<p>Modalitatea de prezentare</p>	<p>Incoerență, în enunțuri nefinite , cu pauze între idei. Articulație improprie.</p>	<p>Incoerență, în enunțuri finite, lipsită de expresie. Articulație improprie.</p>	<p>Coerentă , cu pauze între enunțuri. Articulație cu carențe.</p>	<p>Coerentă, marcată de emoții puternice. Articulare corectă.</p>	<p>Coerentă, în tempou variabil, nu întotdeauna adecvat perceperii. Voce inflexibilă. Articulare clară și corectă.</p>	<p>Coerentă, în tempou adecvat perceperii. Voce cu modulații. Articulare clară și corectă.</p>	<p>Coerentă, în tempou adecvat perceperii. Articulare clară și corectă. Tonul și volumul vocii au fost modificate / modulate.</p>	<p>Acești parametri (tempoul, modulațiile vocii, articularea, direcționarea vocii) se vor evalua diferit dacă elevul citește un text elaborat sau vorbește liber.</p>

CORECTITUDINEA VERBALĂ A TEXTULUI.

Indicatori	Nota 3	Nota 4	Nota 5	Nota 6	Nota 7	Nota 8	Nota 9	Nota 10	Comentarii
Adecvarea vocabularului la subiectul luat în discuție.	Vocabular sărac, irelevant.	Nu se face remarcată.	Utilizarea frecventă a aceluși unități de vocabular.	Repetarea cuvintelor-cheie din formula titulară.	Varierea neînsemnată a termenilor utilizați.	Utilizarea unui număr mare (10-15) de cuvinte din câmpul conceptual al subiectului abordat.	Utilizarea exactă și variată a termenilor din domeniu; varierea sinonimică. Se admit repetări și curențe (2-3).	Vocabular selectat în cunoștință de cauză, cu respectarea nuanțelor de sens generale și terminologice.	Se va urmări afit linia terminologică, cât și lexicul de uz comun. Erorile repetate se vor lua în calcul o singură dată.
Corectitudinea gramaticală (acord, regim, forme paradigmatic).	Sînt comise 8-10 greșeli de gramatică	Sînt comise 6-7 greșeli de gramatică.	Se admit 5 greșeli de gramatică .	Se admit 4 greșeli de gramatică.	Se admit 3 greșeli de gramatică.	Se admit 2 greșeli de gramatică .	Se admite 1 greșeală de gramatică.	Nici o eroare gramaticală.	Greșelile de gramatică se vor diferenția de cele ortografice.
Corectitudinea stilistică (sintagmatică, sens contextual, registru stilistic).	Sînt comise 8-10 greșeli de stil	Sînt comise 6-7 greșeli de stil.	Sînt comise 5- greșeli de stil.	Sînt comise 4 greșeli de stil.	Sînt comise 3 greșeli de stil.	Sînt comise 2 greșeli de stil.	Se admite 1 greșeală de stil.	Nu se atestă curențe de stil.	Argumentul se caută în dicționarele explicative, de dificultăți, de greșeli.

Corectitudinea ortografică și punctuațională (sau ortoepică șiintonaațională).	Erori maxime admise: În sumă mai mult de 14.	Erori maxime admise: În sumă mai mult de 12.	Erori maxime admise:5/0; 2/8; 3/7; 1/9; 5/5; 0/10, în sumă 10	Erori maxime admise:4/0; 4/4; 2/6; 3/5; 1/7; 0/8, în sumă: 8	Erori maxime admise:3/0; 3/3; 1/5; 2/4; 6/0, în sumă: 6	Erori maxime admise:2/0; 2/2; 0/4; 1/3, în sumă: 4	Erori maxime admise:1/0; 0//2 în sumă: 2	ografice și de	La numărator se înscriu greșelile de ortografie, la numitor — de punctuație.
--	---	---	---	---	--	--	--	----------------	--

